

Мартинюк Ярослава Миколаївна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, вул. Львівська, 75, тел. 0502350890, e-mail: mart.sn@ukr.net, orcid.org/0000-0002-1982-5112

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті висвітлено основні компоненти у структурі соціального діалогу, його сторони та суб'єкти, рівні, форми та предмет. Поряд з цим проаналізовано основні завдання соціального діалогу: захист соціальної справедливості; посилення демократії через надання учасникам соціального діалогу рівних можливостей у формуванні соціально-економічної політики. У дослідженні підкреслено, що соціальний діалог як інститут державного управління відіграє важливу роль у забезпеченні участі роботодавців та працівників у формуванні й здійсненні соціально-трудової та соціально-економічної політики. Визначено функції, які соціальний діалог виконує у сфері соціально-економічних та соціально-трудових відносин. Охарактеризовано рівні на яких здійснюється соціальний діалог – національний, галузевий, територіальний та локальний (підприємство, установа, організація). Доведено, що відповідно до рівнів змінюються і учасники діалогових відносин. На національному рівні – це всеукраїнські професійні спілки, створені за галузевою ознакою, об'єднання роботодавців, які створені за галузевою ознакою і мають статус всеукраїнських та Кабінет Міністрів України або центральні органи виконавчої влади. На територіальному рівні: профспілки відповідного рівня та організації профспілок, їх об'єднань, які діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, організації роботодавців та їх об'єднання, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці та місцеві органи виконавчої влади, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. На локальному рівні: первинні профспілкові організації, а в разі їх відсутності – вільно обрані представники працівників та роботодавців або уповноважені представники роботодавця. У статті доведено, що незважаючи на суттєві політичні, економічні та соціальні реформи в Україні за останні п'ять років, нинішня законодавча та нормативна база щодо соціального діалогу була востаннє «оновлена» у 2012 році з прийняттям Закону про соціальний діалог 2010 року. Поточну редакцію Закону, із незначними змінами було прийнято 12 травня 2022 р. Нині у законодавчій базі, що регулює окремі аспекти соціального діалогу, співіснують декілька суперечливих положень. Адже окрім Закону про соціальний діалог, цілий ряд законів та нормативно-правових актів містять положення, що стосуються різних сторін взаємин учасників соціально-економічних взаємин.

Ключові слова: соціальний діалог, державне управління, соціально-економічна політика, соціально-трудова відносина, профспілки, організації роботодавців.

Martyniuk Yaroslava Mykolaivna,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Socio-Humanitarian Technologies, Lutsk National Technical University, Lutsk, st. Lvivska, 75, 0502350890, e-mail: mart.sn@ukr.net, orcid.org/0000-0002-1982-5112

INSTITUTIONAL BASIS OF SOCIAL DIALOGUE IN THE PUBLIC ADMINISTRATION OF UKRAINE

Abstract. The article highlights the main components in the structure of social dialogue, its parties and subjects, levels, forms and subject. Along with this, the main tasks of social dialogue are analyzed: protection of social justice; strengthening of democracy by providing the participants of the social dialogue with equal opportunities in the formation of social and economic policy. The study emphasizes that social dialogue as an institution of public administration plays an important role in ensuring the participation of employers and employees in the formation and implementation of social, labor and socio-economic policies. The functions that social dialogue performs in the sphere of socio-economic and social-labor relations are deter-

mined. The levels at which social dialogue is carried out are characterized - national, sectoral, territorial and local (enterprise, institution, organization). It has been proven that the participants of dialogue relations also change according to the levels. At the national level, these are all-Ukrainian trade unions created on a sectoral basis, associations of employers, which are established on a sectoral basis and have the status of all-Ukrainian, and the Cabinet of Ministers of Ukraine or central bodies of executive power. At the territorial level: trade unions of the appropriate level and organizations of trade unions, their associations operating on the territory of the relevant administrative-territorial unit, employers' organizations and their associations operating on the territory of the relevant administrative-territorial unit, and local executive bodies that operate on the territory of the corresponding administrative-territorial unit. At the local level: primary trade union organizations, and in their absence - freely elected representatives of employees and the employer or authorized representatives of the employer. The article proves that despite significant political, economic and social reforms in Ukraine over the past five years, the current legislative and regulatory framework for social dialogue was last «updated» in 2012 with the adoption of the 2010 Law on Social Dialogue. The current version of the Law, with minor changes, was adopted on May 12, 2022. Currently, several contradictory provisions coexist in the legislative framework regulating certain aspects of social dialogue. After all, in addition to the Law on Social Dialogue, a number of laws and normative legal acts contain provisions relating to various aspects of relations between participants in socio-economic relations.

Key words: social dialogue, public administration, socio-economic policy, social-labor relations, trade unions, employers' organizations.

Постановка проблеми. За роки незалежності України було створено таку систему діалогових відносин у сфері соціально-трудова та соціально-економічних відносин з відповідними формальними та неформальними інституціями, яка не гарантує бажаного ефекту. На сьогодні соціальний діалог ще не став дієвою і невід'ємною складовою політичної та економічної структури українського суспільства. Взаємини учасників соціального діалогу мають переважно поверхневий, формальний характер. Неналежна якість соціального діалогу і партнерських відносин між органами державної влади, бізнесом, найманими працівниками та громадськістю має негативний вплив на якість управлінських рішень.

Європейський досвід використання соціального діалогу свідчить, що існує єдиний достатньо ефективний шлях його впровадження – це рух в напрямку від ідеї та поодиноких практик до постійно та ефективно працюючої соціальної інституції. Інституціоналізація соціального діалогу – це той шлях, яким йдуть усі європейські країни без винятку, досвід яких використовує Україна. Ефективна та послідовна політика в Україні у напрямку успішного впровадження та розвитку соціального діалогу повинна втілюватись шляхом розвитку культури соціального діалогу.

Аналіз досліджень і публікацій. Одним із перших мислителів, хто приділив увагу проблемі пошуку шляхів досягнення соціальної злагоди в суспільстві, був Ж.-Ж. Руссо. Формування та розвиток соціального діалогу взаємопов'язані з проблемами узгодження інтересів представників праці й капіталу, про що свідчать дослідження Ф. Енгельса, К. Маркса, А. Маршалла, Дж. Мілля [4, с. 12]. Теоретичні

та концептуальні засади соціального діалогу знайшли своє втілення в теорії соціальної взаємодії та солідарності, на що звертали увагу М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс. Суттєвий вплив на розвиток ідеї соціального діалогу зробили Л. Ерхард, А. Мюллер-Армак і В. Репке, які створили концепцію соціального ринкового господарства [4, с. 13].

Метою статті є висвітлення особливостей інституційного становлення соціального діалогу в Україні, визначення сторін, суб'єктів та предмету соціального діалогу, дослідження нормативно-правових засад соціального діалогу та його організаційно-функціональної структури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституційне забезпечення будь-яких суспільних відносин, як правило, передбачає нормативно-правове та організаційне оформлення соціальних інституцій (структур), котрі є учасниками такого виду відносин.

Процес інституційного становлення соціального діалогу в Україні було розпочато зі створення в 1991 р. Координаційного комітету сприяння зайнятості населення. Комітет було сформовано на тристоронній основі. До нього входила однакова кількість представників профспілок, органів державного управління, власників підприємств та підприємців) на державному та регіональному рівнях. У 1993 р. Президент України підтримав пропозицію профспілок і в результаті було створено Національну раду соціального партнерства. Рада передбачалась як консультативно-дорадчий орган при Президентові України і покликана була узгоджувати інтереси найманих працівників, роботодавців і держави [5, с. 35].

Важливим етапом на шляху становлення соціального діалогу в Україні стало запровадження загальнообов'язкового державного соціального страхування, згідно із прийнятими законами «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (1999 р.) [8], «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (2000 р.) [9]. Із кожного виду страхування на тристоронній основі було створено правління та наглядові ради.

Із прийняттям Указу Президента України від 29 грудня 2005 р. № 1871 «Про розвиток соціального діалогу в Україні» [20] та розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 р. № 445 «Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні» [11] у державі розпочався період становлення системи ведення соціального діалогу в різних сферах та на різних рівнях. Було створено умови для його інституційної розбудови і, зокрема, формування тристоронніх органів із соціально-економічних питань на територіальному рівні.

Важливим етапом стало створення Національної тристоронньої соціально-економічної ради 1 серпня 2006 р., а в подальшому - Республіканської тристоронньої соціально-економічної ради Автономної Республіки Крим, 24 обласні тристоронні соціально-економічні ради, 2 міські тристоронні соціально-економічні ради у містах Києві та Севастополі. Указом Президента України № 347 від 2 квітня 2011 р. Національній тристоронній соціально-економічній раді надано статус постійно діючого органу [5, с. 34].

Важливу роль у соціальному діалозі покликані виконувати примирні, посередницькі структури, незалежні експерти та арбітри. Завданням їх діяльності є мінімізація наслідків можливих конфліктів, запобігання загостренню соціально-трудових відносин. З цією метою 17 листопада 1998 р. було створено Національну службу посередництва і примирення – постійно діючий державний орган, завданням якого є сприяння врегулюванню колективних трудових спорів (конфліктів) [5, с. 34].

За роки незалежності в Україні в основному сформовано правові засади реалізації державної соціально-економічної політики, які заклали основи організаційного оформлення вітчизняної системи соціального діалогу. Правову основу функціонування системи соціального діалогу в Україні складають як міжнародні документи – стандарти ООН, Конвенції Міжнародної організації праці (МОП), Європейська соціальна

хартія, інші міжнародні акти, так і вітчизняні – Конституція України, Закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України.

Право громадян України на свободу об'єднання закріплене ст. 36 Конституції України. Цією ж статтею задекларовано «право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів» [2, с. 36]. Конституція України встановлює також право працівників «на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів» [2, с. 44].

Гарантії соціального діалогу в Україні забезпечують положення Конституції України, Кодексу законів про працю України [1], Законів України «Про зайнятість населення» (1991 р.) [10], «Про охорону праці» (1992 р.) [15], «Про колективні договори і угоди» (1993 р.) [13], «Про оплату праці» (1995 р.) [14], «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (1998 р.) [18], «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (1999 р.) [19], «Про соціальний діалог в Україні» (2010 р.) [21], «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» (2012 р.) [17] та ін.

Закон «Про соціальний діалог в Україні» визначає правові засади організації та порядку здійснення соціального діалогу «з метою вироблення та реалізації державної соціальної і економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин та забезпечення підвищення рівня і якості життя громадян, соціальної стабільності в суспільстві» [21].

Міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість дії яких надана Верховною Радою України, також є невід'ємною частиною національного законодавства, як і інші акти міжнародного права, до яких приєдналася Україна.

Україна ратифікувала більше 60 конвенцій МОП, у тому числі – всі основні конвенції: 1) Про свободу асоціації та захист права на організацію (№ 87), 1948 р. (рат. 14.09.1956 р.); 2) Про право на організацію і на ведення колективних переговорів (№ 98), 1949 р. (рат. 14.09.1956 р.); 3) Про примусову працю (№ 29), 1930 р. (рат. 10.08.1956 р.); 4) Про скасування примусової праці (№ 105), 1957 р. (рат. 14.12.2000 р.); 5) Про мінімальний вік (№ 138), 1973 р. (рат. 03.05.1979 р.); 6) Про найгірші форми дитячої праці (182), 1999 р. (рат. 14.12.2000 р.); 7) Про рівну винагороду (№ 100), 1951 р. (рат. 10.08.1956 р.); 8) Про дискримінацію (в галузі праці і зайнятості) (№ 111), 1958 р. (рат. 4.08.1961 р.) [3].

Забезпечують та регулюють розвиток вітчизняного соціального діалогу: Постанова КМУ «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено «Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» [7]; «Регламент Кабінету Міністрів України» [12]. Останній передбачає «залучення соціальних партнерів до прийняття рішень з питань, що стосуються формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин» [12]. Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України «Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади» [6]. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в обов'язковому порядку надсилають на погодження проекти нормативно-правових актів з питань, що стосуються формування та реалізації соціальної і економічної політики, регулювання соціальних, економічних і трудових відносин.

Структура соціального діалогу в Україні складається із учасників соціально-трудова відносин, серед яких вирізняємо окремі сторони та суб'єкти.

Сторонами соціального діалогу є наймані працівники, роботодавці та держава. Відповідно суб'єктами соціального діалогу виступають як представницькі органи цих сторін – професійні спілки, об'єднання роботодавців та органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, так і примирні, посередницькі структури, фонди соціального страхування, соціально-економічні ради тощо.

Держава як сторона соціального діалогу формує законодавчу базу соціально-трудова і соціально-економічних відносин, а також встановлює мінімальні гарантії для громадян загалом (прожитковий мінімум) і працівників зокрема (мінімальна заробітна плата). Тобто вона виступає гарантом соціально відповідальних відносин між роботодавцем і найманим працівником. Поряд з цим, зважаючи на значну частку державного сектору у вітчизняній економіці, держава в особі Уряду (національний рівень), а також через відповідні міністерства та відомства (галузевий рівень), місцеві органи виконавчої влади (регіональний рівень) бере участь у колективних переговорах як роботодавець.

Процес творення представницьких структур суб'єктів соціального діалогу – професійних спілок та об'єднань роботодавців всеукраїнського, регіонального та галузевого рівнів, а також їх три-

сторонніх органів (за участю уряду) відбувався особливо активно на початку 2000-них років.

Професійні спілки найбільш численний та організований суб'єкт соціального діалогу з давньою історією діяльності у сфері соціально-трудова відносин. На сьогодні Міністерством України зареєстровано 143 всеукраїнські профспілки і 16 їх об'єднань [5, с. 36].

Загалом в останні десятиріччя відбулися суттєві трансформації інституту профспілкового руху в Україні. Найпомітнішим здобутком у розвитку інституту профспілок за цей період стали: профспілки було визнано організаціями, основним завданням яких - захист інтересів найманих працівників. Роздержавлені профспілки покликані стати опозицією владним структурам і роботодавцям. Їх політичне кредо – це проголошення нейтральності профспілок щодо політичних партій, рухів, об'єднань та організацій, тобто співпраця з партіями здійснюється тільки з конкретних питань захисту соціально-економічних інтересів найманих працівників. Важливим моментом стала й зміна централістської структури профспілок України на федеративну; визнання конфедеративності й плюралізму профспілкового руху. Поряд із цим профспілки було вивільнено від реалізації невласних ім як громадським організаціям повноважень, відмежування від невласних функцій, форм і методів роботи; застосування принципів соціального діалогу у взаємовідносинах з роботодавцями та виконавчою владою.

Прийняття у 1999 р. Закону України «Про професійні спілки України, їх права та гарантії діяльності» [19] сприяло розвитку профспілкового руху та його трансформації. Визначивши профспілку «як добровільну неприбуткову громадську організацію, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудова) діяльності (навчання)» [19], даний Закон гарантує право громадян «на основі вільного волевиявлення без будь-якого дозволу створювати профспілки, вступати до них та виходити з них, брати участь у роботі профспілок» [19]. Цим самим було створено юридичну базу для нарощування і розширення прав, які сприяють профспілкам у захисті трудових, соціально-економічних інтересів працівників.

З початку 90-х рр. в Україні почали створюватись представницькі органи ще однієї сторони соціального діалогу – найманих працівників – організації роботодавців. Їх поява була результатом становлення та розвитку соціального партнерства в Україні. Сприяли їх появі

також розвиток колективно-договірного регулювання та вирішення колективних трудових спорів. У травні 2001 р. було прийнято Закону України «Про організації роботодавців» [16]. Це стало важливим здобутком у розбудові соціального діалогу як інституту ринкових соціально-економічних відносин. Закон унормував процес створення і функціонування організацій роботодавців і їхніх об'єднань, завданням яких є представництво та захист інтересів роботодавців на загальнодержавному, галузевому та територіальному рівнях. У законі вперше знайшли визначення поняття «роботодавець», «організація роботодавців», а також чітко було окреслено основні завдання та мету діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань, визначено їх статус, основні права та повноваження, а також визначено механізми взаємовідносин з урядом, органами місцевого самоврядування і профспілками.

Звичайно, прийняття спеціального закону активізувало рух роботодавців, який вилився у прискорене створення нових організацій роботодавців та їх об'єднань, і що не менш важливо, зацікавленістю великого приватного капіталу у використанні механізмів колективно-договірного регулювання, захисті інтересів бізнесу та донесенні його позицій до органів влади будь-якого рівня.

Подальшому інституціональному оформленню такої сторони соціального діалогу в Україні як роботодавці, сприятиме прийнятий 22 червня 2012 р. Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії їх діяльності» [26], яким визначено «особливості правового регулювання, засади створення та діяльності організацій роботодавців і їх об'єднань, основні принципи їх взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, профспілками та об'єднаннями громадян» [17].

Найбільшу кількість функцій у вітчизняній моделі соціального діалогу виконує держава. Вона законодавець, а також гарант прав сторін соціально-трудова відносин та потужний роботодавець. Поряд з цим держава законодавчо закріплена сторона соціального діалогу, а також арбітр у сфері соціально-економічних та соціально-трудова відносин та ін.

Висновки. Одна з умов функціонування соціального діалогу – це наявність інститутів, які є уповноваженими законодавством представниками трьох сторін – роботодавців, працівників та державних органів.

Система соціального діалогу в Україні має чітко підпорядковану ієрархічну структуру

Рівні на яких здійснюється соціальний діалог – національний, галузевий, територіальний та локальний (підприємство, установа, організація). Відповідно до рівнів змінюються і учасники діалогових відносин. Учасниками соціального діалогу на національному рівні «профспілкова сторона, суб'єктами якої є об'єднання професійних спілок, які мають статус всеукраїнських; сторона роботодавців, суб'єктами якої є об'єднання організацій роботодавців, які мають статус всеукраїнських; сторона органів виконавчої влади, суб'єктом якої є Кабінет Міністрів України» [21].

Соціальний діалог галузевого рівня представлений: профспілковою стороною, «суб'єктами якої є всеукраїнські профспілки та їх об'єднання, що діють у межах певного виду або кількох видів економічної діяльності; стороною роботодавців, суб'єктами якої є всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців, що діють у межах певного виду або кількох видів економічної діяльності; стороною органів виконавчої влади, суб'єктами якої є відповідні центральні органи виконавчої влади» [21].

На територіальному рівні участь у соціальному діалозі беруть: «профспілкова сторона, суб'єктами якої є профспілки відповідного рівня та їх об'єднання, що діють на рівні відповідної адміністративно-територіальної одиниці; сторона роботодавців, суб'єктами якої є організації роботодавців та їх об'єднання, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці; сторона органів виконавчої влади, суб'єктами якої є місцеві органи виконавчої влади, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [21].

«На території відповідної адміністративно-територіальної одиниці стороною соціального діалогу можуть бути органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законодавством» [21].

На локальному рівні у соціальному діалозі беруть дві сторони: «сторона працівників, суб'єктами якої є первинні профспілкові організації, а в разі їх відсутності – вільно обрані для ведення колективних переговорів представники (представник) працівників; сторона роботодавця, суб'єктами якої є роботодавець та/або уповноважені представники роботодавця» [21].

Вихідними для соціальних партнерів нижчого рівня є рішення, прийняті на вищих рівнях соціального діалогу. «Для участі у колективних переговорах з укладення колективних договорів і угод, тристоронніх або двосторонніх органів та у міжнародних заходах склад суб'єктів

профспілкової сторони та сторони роботодавців визначається за критеріями репрезентативності» [21]. У випадку прийняття рішення про склад сторони органів виконавчої влади на національному рівні – це прерогатива Уряду. Відповідно на галузевому і територіальному рівнях – склад призначається відповідним органом виконавчої влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Конституція України: подарункове видання / упоряд.: Л. І. Бірюк, Н. І. Адамчик, Є. Г. Кудлай [та ін.]. Київ : ВАІТЕ, 2021. 324 с.
3. Міжнародна організація праці: Конвенції та рекомендації, ухвалені міжнародною організацією праці. Женева : МБП, 1999. У 2-х т. 2242 с.
4. Петрое О. М. Соціальний діалог у державному управлінні: європейський досвід та українські реалії : монографія. Київ : НАДУ, 2012. 304 с.
5. Петрое О. М. Соціальний діалог як інститут державного управління: навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 84 с.
6. Про внесення зміни до пункту 13 Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2022 року № 172. Дата оновлення 01.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-2022-%D0%BF#Text>
7. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996. Дата оновлення 15.09.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. Дата оновлення: 02.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 року № 1533-III. Дата оновлення: 21.09.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t001533?an=403>
10. Про зайнятість населення: Закон України від 5 червня 2012 року № 5067-VI. Дата оновлення: 17.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
11. Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року № 445. Втрата чинності від 18.03.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/445-2006-%D1%80#Text>

12. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18 червня 2007 року № 950. Дата оновлення 15.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>
13. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 року № 3356-XII. Дата оновлення: 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
14. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР. Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
16. Про організації роботодавців: Закон України від 22 травня 2001 року № 2436-III. Втрата чинності від 05.08.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2436-14#Text>
17. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року № 5026-VI. Дата оновлення: 02.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text>
18. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про профспілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV. Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
20. Про розвиток соціального діалогу в Україні: затв. Указом Президента України від 29 грудня 2005 року № 1871. Втрата чинності від 06.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1871/2005#Text>
21. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 року № 2862-VI. Дата оновлення: 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>

REFERENCES:

1. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 10 hrudnia 1971 r. № 322-VIII [Code of Labor Laws of Ukraine: Law of Ukraine No. 322-VIII]. (1971, December 10). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy: podarunkove vydannia (2021) [Constitution of Ukraine: gift edition]. (324 p.) [in Ukrainian].
3. Mizhnarodna orhanizatsiia pratsi: Konventsii ta rekomendatsii, ukhvaleni mizhnarodnoiu orhanizatsiieiu pratsi (1999) [International Labor Organization: Conventions and recommendations adopted by the International Labor Organization]. (2242 p.) [in Ukrainian].

4. Petroie O. M. (2012) Sotsialnyi dialoh u derzhavnomu upravlinni: yevropeyskyi dosvid ta ukraïnski realii [Social dialogue in public administration: European experience and Ukrainian realities] (304 p.) [in Ukrainian].
5. Petroie O. M. (2013) Sotsialnyi dialoh yak instytut derzhavnoho upravlinnia [Social dialogue as an institution of public administration] (84 p.) [in Ukrainian].
6. Pro vnesennia zminy do punktu 13 Polozhennia pro derzhavnu reiestratsiiu normatyvno-pravovykh aktiv ministerstv, inshykh orhaniv vykonavchoi vlady: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 hrudnia 2022 r. № 172 [On the introduction of changes to clause 13 of the Regulation on state registration of normative legal acts of ministries and other executive authorities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 172]. (2022, December 3). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
7. Pro zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada 2010 r. № 996 [On ensuring public participation in the formation and implementation of state policy: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 996]. (2010, November 3). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 23 veresnia 1999 r. № 1105-XIV [On mandatory state social insurance: Law of Ukraine No. 1105-XIV]. (1999, September 23). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia na vypadok bezrobittia: Zakon Ukrainy vid 2 bereznia 2000 r. № 1533-III [On mandatory state social insurance in case of unemployment: Law of Ukraine No. 1533-III]. (2000, March 2). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/t001533?an=403> [in Ukrainian].
10. Pro zainiatist naseleennia: Zakon Ukrainy vid 5 chervnia 2012 r. № 5067-VI [On employment of the population: Law of Ukraine No. 5067-VI]. (2012, June 5). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo rozvytku sotsialnoho dialohu v Ukraini: zatv. rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 serpnia 2006 r. № 445 [On the approval of the plan of measures for the development of social dialogue in Ukraine: approved. by order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 445]. (2006, August 1). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/445-2006-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Rehlementu Kabinetu Ministriv Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 chervnia 2007 r. № 950. [On approval of the Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 950]. (2007, June 18). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
13. Pro kolektyvni dohovory i uhody: Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 1993 roku № 3356-XII [On collective agreements and agreements: Law of Ukraine No. 3356-XII]. (1993, July 1). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text> [in Ukrainian].
14. Pro oplatu pratsi: Zakon Ukrainy vid 24 bereznia 1995 roku № 108/95-VR [On remuneration: Law of Ukraine No. 108/95-BP]. (1995, March 24). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
15. Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 1992 roku № 2694-XII [On labor protection: Law of Ukraine No. 2694-XII]. (1992, October 14). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> [in Ukrainian].
16. Pro orhanizatsii robotodavtsiv: Zakon Ukrainy vid 22 travnia 2001 r. № 2436-III. [On employers' organizations: Law of Ukraine No. 2436-III]. (2001, May 22). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2436-14#Text> [in Ukrainian].
17. Pro orhanizatsii robotodavtsiv, yikh obiednannia, prava ta harantii diialnosti: Zakon Ukrainy vid 22 chervnia 2012 roku № 5026-VI [On employers' organizations, their association, rights and guarantees of activity: Law of Ukraine No. 5026-VI]. (2012, June 22). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text> [in Ukrainian].
18. Pro poriadok vyrishennia kolektyvnykh trudovykh sporiv (konfliktiv): Zakon Ukrainy vid 3 bereznia 1998 roku № 137/98-VR [On the procedure for resolving collective labor disputes (conflicts): Law of Ukraine No. 137/98-BP]. (1998, March 3). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
19. Pro profspilky, yikh prava ta harantii diialnosti: Zakon Ukrainy vid 15 veresnia 1999 roku № 1045-XIV [About trade unions, their rights and guarantees of activity: Law of Ukraine No. 1045-XIV]. (1999, September 15). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> [in Ukrainian].
20. Pro rozvytok sotsialnoho dialohu v Ukraini: zatv. Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 29 hrudnia 2005 r. № 1871 [On the development of social dialogue in Ukraine: approved. By Decree of the President of Ukraine No. 1871]. (2005, December 29). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1871/2005#Text> [in Ukrainian].
21. Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 23 hrudnia 2010 roku № 2862-VI [On social dialogue in Ukraine: Law of Ukraine No. 2862-VI]. (2010, December 23). (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> [in Ukrainian].